

Nr 176

Av herr **Gustafsson** i Borås och fru **Sjöstrand**, om sänkning av den pensionsberättigande åldersgränsen för änkepension.

De senaste årens reformarbete på socialpolitikens område har i skilda sammanhang aktualiserat stödåtgärder för änkor. De stora svårigheter som möter gift kvinna vid mannens fränfälle är ofta av den art att samhället bör gripa in för att mildra svårigheterna. Den ekonomiska grunden för familjen har varit mannens inkomst. Vid hans död undanryckes denna grund. För änkan blir det en omgestaltning av livsföringen som icke utan stora svårigheter kan genomföras. Har hon barn att försörja, blir hon mer eller mindre urståndsatt att gå ut i förvärvslivet. Hemmets skötsel, kanske under en lång följd av år, har fjärrmat henne från tidigare yrkes- eller förvärvsarbete. Har hon nått upp till medelåldern är svårigheterna stora att erhålla anställning. Anmärkningsvärda åtgärder har från samhällets sida vidtagits för att hjälpa änkor till möjligheter att få utbildning, lämpligt förvärvsarbete och därigenom den ekonomiska trygghet som väl i icke ringa grad hjälper till den harmoni som är nog så viktig både för änkan själv och barnen.

1937 års lagstiftning om barnbidrag bl. a. åt ankors barn var ett steg i rätt riktning. 1947 omlades denna stödform genom tillkomsten av de allmänna barnbidragen och i samband därmed infördes jämväl en form av bidrag till änkor med barn. Änkepensioneringskommittén avgav sitt betänkande 1952, vilket föranledde en kunglig proposition (128) förra året där änkepensionens belopp höjdes och samtidigt även barnbidragen till ankors och invaliders barn. Kategorien bidragsberättigade har likaså ökats, sedan det bestämts att barn upp till 12 års ålder gör en änka berättigad till barnbidrag. Slutligen har en viss uppmjukning av 55-årsstreckets för änkepensionering ägt rum.

Dessa behövlige och i och för sig icke obetydliga förmåner förefaller dock allttjämt vara otillräckliga, särskilt för änkor under 55 år och med barn över 12 år.

I fråga om ålder för änkepensionering föreslog Kungl. Maj:t i sin prop. nr 128 (1955) i § 3 mom. 4 att "änka som fyllt femtiofem år, äger, om hon uppnått denna ålder senast under det kalenderår, varunder mannen avlidit, och varit gift med honom minst fem år, rätt till folkpension i form av änkepension, såframt hon eljest ej åtnjuter folkpension. Ingår hon nytt äktenskap, upphör rätten till änkepension.

Till änka som fyllt femtiofem år, må, när särskilda skäl föranleda därtill,

änkepension utgå, även om hon uppnått denna ålder efter det kalenderår, varunder mannen avlidit, eller varit gift med honom kortare tid än fem år."

Den sista avdelningen ger givetvis en icke ringa uppmjukning av exakta årtal och data och indikationen "särskilda skäl" kan få en icke ringa skälighetsprövning.

Likaväl synes det oss att änkers rätt till pension genom det av riksdagen antagna förslaget näppeligen fått en i allo tillfredsställande lösning. Änkepensioneringskommittén föreslog i fråga om änkepensionen en utvidgning av kretsen av de berättigade. Som huvudförutsättningar för rätt till änkepension uppställde kommittén, att änkan vid mannens död fyllt 50 år eller från mannens död tills hon uppnått sagda ålder haft vårdnaden om och stadigvarande eller med allenast tillfälliga avbrott sammanbott med barn, som ej fyllt tio år, ävensom att hon varit gift med den avlidne minst fem år. Under dessa förutsättningar skulle änkepension utgå automatiskt — frånsett inkomstprövning — till dem som fyllt 55 år.

Engelsk sociallagstiftning kan i viss mån spåras i kommitténs argumentering i fråga om åldersstrecket då ju England pensionerar änka som vid mannens död var fyllda 50 år.

Oss synes starka skäl tala för att kommitténs linje borde följas. En hel del synnerligen svåra bedömningsfall skulle komma ur blickfältet om den ålder, som änkan skall ha uppnått vid makens död för att vara pensionsberättigad, sänktes från 55 år till 50 år. För änkor med minderåriga barn måste det förefalla rimligt att då de, till följd av sina omsorger om barnen, är helt eller delvis förhindrade att utnyttja sin arbetsförmåga i förvärvsarbete, kan räkna med att vid 55 års ålder inträder även för dem änkepensionen automatiskt. Endast en ytterst liten del av änkor har inkomst av kapital eller i form av familjepension eller livränta av sådan storlek att den räcker till familjens försörjning. Detta framgår till fullo av socialstyrelsens undersökning. Barnen och hemmets skötsel, som förut ansågs vara nog för kvinnans kraft, måste nu ökas med deltidsarbete i förvärvssyfte för hemmets försörjning, och så småningom nedsättes krafterna. Dylika m. fl. omständigheter borde utgöra tillräckliga skäl för rätt till änkepension vid 55 år. De ensamställda kvinnornas hjälpbehov erbjuder visserligen stora variationer men även om så är fallet synes oss rättvisekravet tala för en sänkning av den generella änkepensioneringsåldern. Den nya socialhjälp-lagen och de familjesociala åtgärder som numera gäller betyder mycket i fråga om lättnader för den kategori människor det här är fråga om, men frågan kan icke anses vara löst på ett i allo tillfredsställande sätt. Ett stycke närmare lösningen kommer man, om det stadgades att förutsättningar för rätt till änkepension är för handen då änkan vid mannens död fyllt 50 år — frånsett inkomstprövning — eller från mannens död tills hon uppnått sagda ålder haft vårdnaden om och stadigvarande eller med allenast tillfälliga av-

brott sammanbott med minderåriga barn samt att hon varit gift med den avlidne i minst fem år. Under dessa förutsättningar skall änkepension utgå till änka som fyllt 55 år.

Under hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om översyn av gällande besämmelser rörande änkepension i syfte att sänka den i lagen stadgade pensionsberättigande åldersgränsen till lägre än 55 år, och att förslag härom framlägges för riksdagen.

Stockholm den 24 januari 1956

Axel Gustafsson,

Borås

Helga Sjöstrand